

**Комунальний заклад вищої освіти
«Дніпровська академія музики» Дніпропетровської обласної ради»**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор ВСП «Фаховий музичний
коледж» КЗВО «Дніпровська
академія музики» ДОР»

 Олена ПОТОЦЬКА
«29» серпня 2025 року

**СИЛАБУС
ВИБІРКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ОСНОВИ КОМПОЗИЦІЇ»**

Освітньо-професійний ступінь – Фаховий молодший бакалавр
Галузь знань – 02 «Культура і мистецтво»
Спеціальність – 025 «Музичне мистецтво»
Освітньо-професійна програма – «Музичне мистецтво»

**Д н і п р о
2 0 2 5**

АНОТАЦІЯ КУРСУ

Дисципліна «Основи композиції» є вибіркоvim компонентом професійної підготовки здобувачів музичного коледжу. Вона нерозривно пов'язана з дисциплінами «Теорія музики», «Аналіз музичних творів», «Фах». Курс передбачає засвоєння базових принципів музичної композиції, розвиток творчих навичок у створенні власних музичних творів різних форм та жанрів.

КОМПЕТЕНТНОСТІ

У процесі вивчення дисципліни здобувачі фахової передвищої освіти формують такі компетентності:

Інтегральна компетентність (ІК)

ІК Здатність вирішувати типові спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері музичного мистецтва або у процесі навчання, що вимагає застосування системи інтегрованих художньо-естетичних знань з теорії, історії музики, історії мистецтва, музичного виконавства та педагогіки, та може характеризуватися певною невизначеністю умов; нести відповідальність за результати своєї діяльності; здійснювати контроль інших осіб у визначених ситуаціях.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК 5 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 6 Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 7 Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК 8 Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

Спеціальні компетентності (СК)

СК 1 Здатність використовувати знання та розуміння традиційних і сучасних культурно-мистецьких процесів і практик у власній професійній діяльності.

СК 4 Здатність використовувати спеціалізовані знання з теорії, історії та методології музичного мистецтва.

СК 5 Здатність демонструвати професійні навички та уміння в музично-теоретичній/виконавській/педагогічній/ /організаційно-творчій діяльності.

СК 7 Здатність самостійно організовувати та провадити індивідуальний та/або колективний репетиційний процес у професійній діяльності.

СК 10 Здатність використовувати технологічні ресурси, новітні цифрові звукові технології в професійній діяльності.

СК 11 Здатність відслідковувати і оцінювати власний прогрес та досягнення у професійній сфері, проявляти критичну самосвідомість.

СК 12 Здатність здійснювати міжособистісну та соціальну взаємодію для досягнення професійних цілей.

СК 13 Здатність презентувати результати своєї творчої /педагогічної/організаційно-творчої діяльності перед аудиторією з урахуванням її специфіки.

СК 14 Здатність до професійної самореалізації.

ТРИВАЛІСТЬ КУРСУ

Для здобувачів, що навчаються на основі базової середньої освіти, кількість кредитів ЄКТС – 5, загальна кількість годин – 150, з них практичних – 71, самостійних – 79. Для здобувачів, що навчаються на основі повної загальної середньої освіти, кількість кредитів ЄКТС – 5, загальна кількість годин – 150, з них практичних – 71, самостійних – 79.

МЕТА КУРСУ

Метою курсу «Основи композиції» є розвиток творчих здібностей здобувачів фахової передвищої освіти, формування у них базових навичок композиторської діяльності.

ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Після завершення курсу студент повинен уміти:

РН 7 Використовувати відповідні інформаційні, технічні, цифрові ресурси для запису та/або аранжування музичних композицій, розробки музично-інформаційних презентацій, опрацювання нотного тексту.

РН 8 Розпізнавати різні компоненти музичної мови.

РН 13 Використовувати професійну термінологію під час виконання творчих та навчальних завдань.

РН 15 Позитивно сприймати конструктивні критичні зауваження фахівців щодо своїх навчальних та творчих результатів і використовувати їх для власного професійного розвитку.

РН 17 Презентувати результати власної мистецької діяльності з метою забезпечення особистісної конкурентоспроможності на ринку праці.

МІСЦЕ ДИСЦИПЛІНИ

Курс «Основи композиції» вивчається на 3-4 курсах (на основі БСО) та 2–3 курсах (на основі ПЗСО) коледжу та є вибірковою навчальною дисципліною, яка націлена на розвиток дослідницької та інноваційної діяльності. Для її засвоєння необхідні знання, отримані під час вивчення курсів теорії музики, аналізу музичних творів та виконавських дисциплін. Курс продовжує професійну підготовку здобувачів освіти, забезпечуючи їх практичними навичками у музичній творчості, педагогічній та науково-дослідній діяльності.

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ

Дисципліна «Основи композиції» реалізується у вигляді практичних аудиторних занять та самостійної роботи здобувачів освіти.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Методи навчання – взаємодія між викладачем і здобувачами освіти, під час якої відбувається передача та засвоєння знань, умінь і навичок від викладача до фахових молодших бакалаврів, а також його самостійної та індивідуальної роботи.

1. Під час викладання навчального матеріалу:

- **словесні:** бесіда, пояснення, інструктаж, обговорення творчих рішень;
- **наочні:** демонстрування прикладів музичних творів, аналіз партитур, прослуховування аудіо зразків;
- **практичні:** вправи зі створення музичних фрагментів, написання мініатюр, робота з тематичним матеріалом.

2. За організаційним характером навчання:

- індивідуальні та групові консультації;
- організація самостійної композиторської роботи;
- виконання творчих завдань із подальшим аналізом;
- бінарні методи (поєднання аналізу музики, письмової композиції та практичного виконання).

3. За логікою засвоєння:

- індуктивні (від прикладів до узагальнення),
- дедуктивні (від теорії до власної практики),
- репродуктивні (наслідування моделей),
- дослідницькі (експериментування з матеріалом),
- проблемні (створення твору з урахуванням конкретних композиційних обмежень).

ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕМА 1. Вступ. Специфіка композиторської праці.

Аналіз здібностей та творчих пріоритетів здобувача (спеціалізація, бажання, попередній досвід). Співвідношення інтуїції та раціоналізму в процесі створення музики.

Значення теоретичних дисциплін. Жанр та стиль. Музична форма. Програмна або непрограмна музика. Специфіка роботи з літературним текстом. Особливості запису інструментального (сольного, ансамблевого), вокального або хорового твору.

ТЕМА 2. Мелодія.

Створення музичного образу. Музична мова. Взаємодія виражальних засобів в створенні музичного образу.

Мелодія, мелодика, мелодична лінія, їх відзнаки. Типи мелодики. Ладогармонічні засади виразності мелодії. Типи мелодичних рухів. Мелодичні вершини та мелодичні кульмінації.

Вправи на створення мелодій:

- соло або з супроводом;
- інструментального або вокального типу;
- для різних інструментів;
- з різною жанровою характеристикою;
- з різною стильовим напрямком.

Прийоми мелодичного розвитку:

- просте повторення, створення та імпровізація мелодії з простим повторенням;
- варійоване повторення, створення та імпровізація мелодії з варійованим повторенням;
- секвентне повторення, види секвенцій, крок, напрямок та інтервал секвенцій, створення та імпровізація мелодії з секвенціями.
- контраст-зіставлення, створення та імпровізація мелодії за принципом контрасту-зіставлення;
- похідний контраст, створення та імпровізація мелодії за принципом похідного контрасту.

ТЕМА 3. Метроритм.

Визначення понять метр і ритм. Типи метроритміки. Головна ознака відмінності- незмінність чи перемінність такту. Виразовість парних, непарних, складних метрів. Поняття мотиву. Узгодження і суперечність мотиву з тактом та їх виразовий смисл. Силабізм та розспіви у вокальній музиці. Ритмічний розвиток у музичній формі.

Засоби і прийоми музичного ритму: акцент, ритмоформула, ритмічний малюнок. Жанрово-характерні ритмічні малюнки (марш, вальс та інші жанри.).

Вправи на створення цікавих ритмоформул або ритмічних малюнків:

- квадратні ритмічні малюнки-пунктирний ритм, ритм підсумовування, ритм дроблення, складені ритми;
- неквадратні ритмічні малюнки-ритм коливання, синкопа, нерегулярні акценти,
- ненормативний поділ тривалостей.

ТЕМА 4. Період.

Період як форма самостійного твору. Експозиційність, достатня розвиненість, завершеність. Типові розміри, членування, різновиди. Період з ускладненням. Структура, тематизм, тональний план у періодах.

Вправи на створення

- другого речення періоду повторної або неповторної будови,
- періоду повторної або неповторної будови,
- періоду однотонального, з відхиленнями, або модулюючого,
- періоду з трьох речень,
- періоду типу розгортання,
- періоду з розширенням та інше.

Тема 5. Гармонія.

Функції гармонії:

- логічна (конструктивна, формотворча),
- виразова (засіб колористики).

Явища ладо-тонального розвитку, загальна формула $T - D - S - T$. Типи тональних планів та їх виразність.

Вправи

- на гармонізацію даної мелодії тризвуками, септакордами, кластерами,
- на гармонізацію та перегармонізацію даних уривків.

Тема 6. Фактура.

Поняття фактури як малюнка побудови музичної тканини. Типи фактури. Функції голосів у гомофонно-поліфонічній фактурі. Види фігурацій. Фактура – як засіб розчленування форми. Окремі виразові прояви фактури (тематизм, зображальність, засіб контрасту). Фактура типова для окремих жанрів (марш, вальс та інше).

Вправи

- на створення різних типів фактури у супроводі мелодії,
- на створення мелодичної, гармонічної, та ритмічної фігурації.

ТЕМА 7. Прості форми.

Загальна характеристика простої двочастинної та тричастинної форми. Класифікація. Композиційний зміст, будова кожної частини. Тонально-логічна організація. Повтори частин. Різновиди реприз. Застосування.

Завдання: написання 1-2 творів у простій формі. Жанр, виконавський склад за вибором студента та викладача.

ТЕМА 8. Складні форми.

Загальна характеристика складних форм. Класифікація. Складна тричастинна форма з тріо або з епізодом. Композиційний зміст, будова кожної частини. Додаткові (службові, понаднормативні) частини. Тонально-логічна організація. Повтори частин. Різновиди реприз. Драматургія складної тричастинної форми. Застосування.

Складна двочастинна форма. Композиційні варіанти, використання.

Завдання: написання 1-2 творів у складній формі. Жанр, виконавський склад за вибором студента та викладача.

ТЕМА 9. Поліфонія.

Значення терміну. Основні виразові і формотворчі засоби поліфонії. Імітація, канон, складний контрапункт, трансформація поліфонічної теми. Використання.

Вправи

- створення імітацій різного типу,
- створення канону,
- створення контрапунктуючих мелодій.

ТЕМА 10. Циклічні форми.

Загальна характеристика. Різноманітність типів циклів, що склалися історично. Старовинна та нова сюїта. Кількість частин. Особливості будови. Вплив програмності, широкі жанрові зв'язки. Специфіка вокальних циклів.

Завдання: створення циклу для фортепіано, хору або інших виконавських складів за вибором студента та викладача.

ТЕМА 11. Контрастно-складені, змішані, вільні, проміжні форми.

Визначення, класифікація, кількість частин, загальна характеристика, особливості будови. Засоби контрасту та єдності.

Завдання: написання твору до теми 11 (за бажанням студента).

ТЕМА 12. Рондо.

Рондо як жанр і як форма. Загальна характеристика. Основні структурні складові.

Драматургія форми. Основні історичні етапи розвитку рондо. Характерні особливості тематизму, структури, тонального плану, фактури кожного типу рондо.

Рондоподібні форми - різновиди.

Завдання: створення рондо або твору у рондоподібній формі.

ТЕМА 13. Музична мова XX-XXI століття.

Загальна характеристика тенденцій розвитку музичного мистецтва у XX сторіччі. Неокласицизм, неофольклоризм, неоромантизм. Атональна музика, серійна, серіальна музика, мінімалізм, алеаторика, сонористика, пуантилізм, стилізація, полі стилістика, колаж, електронна музика, конкретна музика, інструментальний театр та інше.

Вправи:

- створення фрагментів атональної музики,
- створення фрагментів серійної музики та інше.

ТЕМА 14. Варіації.

Варіаційна форма і варіаційність як один з найдавніших і найбільш поширених методів музичного розвитку. Специфіка теми варіаційної форми. Класифікація варіацій. Методи і прийоми варіювання. Застосування поліфонії у варіаціях.

Вправи:

- створення різних типів варіацій на задану тему.

Завдання: написання твору у варіаційній або куплетно-варіаційній формі.

ТЕМА 15. Фольклор у композиції.

Варіанти роботи композитора з фольклором. Використання народних тем, як основи музичного твору. Основні прийоми роботи з народними темами:

- варіювання,
- варіантність,
- перегармонізація,
- вичленення,
- поліфонічні засоби та інше.

Завдання: написання музичного твору з використанням народного тематизму.

ФОРМИ ТА МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

- поточний контроль: перевірка письмових робіт, практичних вправ, індивідуальних композицій;
- семестровий контроль (створення п'єси, варіацій, гармонізація);
- підсумковий контроль — залік у формі захисту творчого проєкту (композиція у простій формі).

ПОЛІТИКА КУРСУ («ПРАВИЛА ГРИ»)

- регулярне відвідування занять;
- виконання всіх завдань у визначений термін;
- творча активність та ініціатива заохочуються;
- дотримання академічної доброчесності;
- пропуски занять здобувачами освіти допускаються лише з поважних причин.
- можливість консультацій для студентів (за потреби).

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Adolphe B. The Mind's Ear : Exercises for Improving the Musical Imagination for Composers, Performers, and Listeners (3rd). New York : Oxford University Press. 2021, 155 p.
2. Adolphe B. Visions and Decisions: Imagination and Technique in Music Composition. New York : Oxford University Press. 2023, 82 p.

3. Cope D. Ethics of Computer-Assisted Music. Independently published. 2022, 348 p.
4. Dobrian C., Hamido O. C. Techniques for Quantum-Computing-Aided Algorithmic Composition. . Springer International Publishing. 2025, P. 159–195.
5. Roig-Francolí M. Harmony in Context (3rd). McGraw-Hill Education. 2020, 920 p.

Додаткова:

1. Грица С. Мелос Української народної епіки. Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України. Київ : Вид. дім Дмитра Бураго, 2015. 340 с.
2. Громченко Н., Грушецька О., Черниш Я. Сучасна українська хорова музика. Дніпро : Ліра, 2018. 76 с.
3. Завальнюк А. Ф. Українські літні обряди та пісні. Вінниця : Нова книга, 2008. 304 с.
4. Загайкевич А. Українська електронна музика : практика досліджень. Музика в інформаційному суспільстві : зб. наук. стат. [упоряд. І. Б. Пясковський]. К. : НМАУ ім. П.І. Чайковського, 2004. С. 39–62.
5. Камінський В. Електронна та комп'ютерна музика. Навчальний посібник. Львів : Сполом, 2001. 212 с.
6. Лютько Л. Теорія музики, 1-й, 2-й, 3-й курси. Дніпро : Ліра, 2017–2019. С. 100–108 с.
7. Мартинюк В., Овчарова С., Щитова С. Українська пісня у поліфонічних творах для бандури. Дніпро: Ліра, 2017. 68 с.
8. Михайличенко О. В. Музично-педагогічна діяльність українських композиторів та виконавців другої половини ХІХ – початку ХХ ст. : (іст. нариси). Міжнар. ін-т гуманізації та розвитку освіти. Суми : Мрія-1, 2005. 103 с.
9. Муха А. І. Композитори України та Української діаспори : Довідник. Київ: Музична Україна, 2004. С. 75–164.
10. Павлишин С. Музика двадцятого століття: Навчальний посібник. Львів : БаК, 2005. 232 с.
11. Смаглій Г. А., Маловик Л. В. Основи теорії музики. Харків : Факт, 2005. 384 с.
12. Сучасні композитори України : довідник сучасних композиторів України. / керівник проекту К. Цепколенко; ред.-упоряд. О. Перепелиця та Ю. Семенов. Одеса : Асоціація «Нова Музика», 2002. Вип. 1. 112 с.
13. Побережна Г. Загальна теорія музики: Підручник для студентів музично-педагогічних спеціальностей. Київ : Вища школа, 2004. 303 с.
14. Belkin A. The Craft and Art of Musical Composition. Yale University Press, 2018. 272 p.

Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/> (дата звернення : 21.08.25).

2. Національна історична бібліотека України. URL: www.nibu.kiev.ua/ (дата звернення : 24.08.25).
3. Електронний каталог Наукової бібліотеки НАКККиМ. URL: <http://library.nakkkim.edu.ua/> (дата звернення : 20.08.25).
4. Електронна бібліотека «Культура України». URL: <http://elib.nplu.org/> (дата звернення : 18.08.25).
5. Національна спілка композиторів України. URL: <https://composersukraine.org/> (дата звернення : 22.08.25).
6. Ноти українських композиторів. URL: <http://ukrnotes.in.ua/> (дата звернення : 21.08.25).